

”Horisontissa siintää yhteinen majakka” – Kuntouttava työote Peruspalvelukeskus Oivan lastensuojelun ammattilaisten arjessa

Tuula Hyppönen, Markku Karvinen, Riikka Litsilä, Hannele Mattila & Terhi Taajamo

Tiivistelmä

Peruspalvelukeskus Oiva panosti lastensuojelun henkilöstön osaamiseen ja työn kehittämiseen tarjoamalla koko lastensuojelun henkilöstölle puolitoista vuotta kestävästä täydennyskoulutuksesta. Koulutus mahdollisti ajan ja tilan antamisen oman ja toisen työn tarkasteluun eri näkökulmista. Lastensuojelun palvelujen kokonaisuuden pohtiminen moniammatillisuutta hyödyntäen auttoi yhteisen työorientaation etsimisessä. Kuntouttavaa työotetta määriteltiin yhdessä dialogisesti ja reflektiivisesti. Sen sisältö painottui eri yksiköissä eri tavoin. Yhteisenä nimittäjänä kuntouttavalle työotteelle oli arkilähtöinen työorientaatio. Arkilähtöisyyden ymmärrys on perusosaamisen päälle kasvavaa ymmärrystä ja edellyttää vahvaa ammatillista osaamista. Kokemuksellisen ja teoreettisen ymmärryksen kohtaaminen arjen hektisessä työssä ja koulutuksen lähipäivissä oli sekä haastavaa että antoisaa. Toisten kokemuksia ja uutta tutkimustietoa arvostettiin. Yhteisissä keskusteluissa oma työtehtävä kirkastui osana laajempaa kokonaisuutta. Kehittämistarpeista tultiin entistä tietoisemmiksi koulutusprosessin aikana. Muutoksia näkyy myös arjen työskentelytavoissa. Tärkeäksi koetaan jatkossakin, että henkilöstölle jää aikaa tarkastella yhteistä näkemystä työstä ja sen kehittämisestä.

Avainsanat: kuntouttava työote, arkilähtöisyys, lastensuojelupalvelujen kehittäminen

Abstract

Peruspalvelukeskus Oiva invested on development of child welfare competences and work practices by offering a year and a half long continuation education for its whole child welfare personnel. The education offered time and space to explore one's own and the other's work from various perspectives. Multiprofessional exploration of the whole of child welfare services supported the search for the common work orientation. Rehabilitative child welfare was defined together both dialogically and reflectively and it was described in a unique way in each unit. A common factor for the rehabilitative child welfare was an everyday life orientation, which is built on the basic professional competences and requires a strong professional know-how. Encounters between knowledge based and theoretical understanding were both challenging and enriching in the hectic work and contact teaching context. Experiences of the others and the latest research were respected. In common discussions one's own work was clarified as a part of a wider whole. The participants became more conscious of the developmental needs during the educational process. There are also signs of the change in the everyday life work practices. According to the child welfare personnel it is important to have time to explore common work visions and their development also in the future.

Key words: rehabilitative child welfare, everyday life orientation, development of child welfare services

Täydenniskoulutus koko organisaation lastensuojelun henkilökunnalle

Peruspalvelukeskus Oiva (jatkossa Oiva) on Hollolan kunnan taseyksikkö, joka tuottaa Asikkalan, Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölän ja Padasjoen kuntien sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut. Yhteistoiminta-alueella on noin 41 000 asukasta. Perhekeskus Viisikko (jatkossa Viisikko) aloitti toimintansa Hollolassa vuoden 2011 alussa osana Oivan lastensuojelun ja lapsiperheiden erityispalvelujen yksikköä. Oivan lastensuojelun sosiaalityössä ja Viisikossa työskentelee yhteensä yli 50 työntekijää.

Vuosina 2013–2015 toteutettiin Oivan lastensuojelun koko henkilökunnalle suunnattu täydenniskoulutus. Vuoden 2012 alussa käynnistyneestä koulutuksen suunnittelusta vastasivat Oivan lastensuojelun

esimiehet sekä kouluttajat Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden osastolta. Dialogisuus ja reflektiivisyys olivat suunnittelussa vahvasti läsnä. Täydennyskoulutuksen suunnitteluvaiheessa ilmeni, että Oivan lastensuojelusta kootut koulutustarpeet poikkesivat toisistaan. Toiveissa oli myös samankaltaisuutta, mikä loi pohjaa täydennyskoulutuksen sisällön hahmottamiseen.

Kehittämistyö ja uusien toimintamallien luominen Oivan lastensuojelun moniammatillisessa työntekijäkunnassa on osa arkipäivää. Viisikon 36 työntekijää vastaavat yksikön kahdesta lastensuojelun sijaishuollon osastosta, Suuntalasta (lyhytaikais- ja kriisisijoitusten osasto) ja Kasvulasta (pitkäaikaishoidon osasto) sekä perhekuntoutusosasto Puhtilasta. Viisikko vastaa lisäksi lastensuojelun perhe- ja lähi-työstä sekä kahdesta tukiasunnosta. Täydennyskoulutukseen osallistui myös lastensuojelusta 14 ja erityisnuorisotyöstä kaksi työntekijää.

Viisikon uusien työmuotojen hyödyntämien tarkoitti sitä, että jokaisen Oivan lastensuojelussa työtä tekevän tuli olla tietoinen eri yksiköiden työtavoista. Yksittäisen työntekijän tulee perehtyä oman yksikön käytänteiden lisäksi Oivan lastensuojelupalveluihin laajasti, niiden mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Valtakunnallisesti tunnettu ongelma lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuudesta on myös Oivassa arkipäivää. Kansallisesti tunnistetut paineet lastensuojelun kehittämiseen loivat arjen työhön omat haasteensa, joihin osaltaan täydennyskoulutuksella yritettiin löytää ratkaisuja.

Täydennyskoulutuksen tavoitteena oli tuottaa yhteistä ymmärrystä siitä, mitä kuntouttava työote on Oivan lastensuojelussa. Voiko kuntouttava työote olla Oivan lastensuojelun työntekijöiden yhteinen työorientaatio? Kuntouttavan työotteen jäsentämisen osatavoitteina oli selkiinnyttää yhteisiä käytänteitä lastensuojeluprosesseissa, vahvistaa vuorovaikutusosaamista, tiedostaa asiakaslähtöisyyden haasteet ja helmet lastensuojelussa, monipuolistaa menetelmäosaamista, lisätä ymmärrystä kriisien ja trauman vaikutuksista, luoda valmiuksia työskennellä kriisissä olevien ja traumatisoituneiden asiakkaiden kanssa sekä vahvistaa kiintymyssuhdeteorian tuntemista ja soveltamista omassa työssä. Edellisten tavoitteiden mukaisesti täydennyskoulutuksen sisältöjä olivat arkilähtöinen ja kuntouttava työote, motivaatio ja sen edis-

täminen asiakassuhteessa, perhe ja sen verkosto yhteistyökumppanina, vuorovaikutusosaamisen tarkastelu dialogisuuden, reflektiivisyyden ja narratiivisuuden näkökulmista, kiintymyssuhdeteoria ja sen soveltaminen arjen työssä sekä kriisit, traumat ja vakauttava työ.

Puolentoista vuoden pituinen täydennyskoulutus toteutettiin kahdessa yli 20 hengen ryhmässä. Koulutus sisälsi kahdeksan lähiopetuspäivää ja kahdeksan puolen päivän ryhmätyöskentelypäivää molemmille koulutusryhmille. Välitehtävät (15) orientoivat koulutuksen teemoihin ja syvensivät teemojen tarkastelua teoreettisen ja kokemustiedon pohjalta. Koulutus sisälsi työpajoja ja ammatillisen osaamisen vaihtotoreja. Lähiopetuksen luennot, tutkimukset ja ryhmätöiden, välitehtävien sekä palautteiden yhteenvedot olivat saatavilla sähköisellä oppimisalustalla. Osallistujilla oli mahdollisuus vaikuttaa koulutusprosessiin sekä lähiopetus- ja ryhmäpäivistä kerätyn kirjallisen palautteen että koulutusprosessin väliarvioinnin avulla.

Tämä katsaus perustuu täydennyskoulutuksen tuottamiin kokemuksiin. Se on kirjoitettu kolmen koulutukseen osallistujan ja kahden kouluttajan yhteistyönä. Katsauksen aineistona toimivat täydennyskoulutuksen väli- ja ryhmätehtävien koonnit vuosilta 2013–2015. Kaikki jatkossa esitettävät sitaatit ovat tästä aineistosta.

Arkilähtöisyys toiminnan ja täydennyskoulutuksen pedagogiikan jäsentäjänä

Lastensuojelussa työntekijöiden rooli on ainutlaatuinen ja haasteellinen. Alan asiantuntijuus on laaja-alaista ja edellyttää eri työalueiden tuntemusta. Se edellyttää myös kapea-alaisempaa perehtyneisyyttä tiettyyn työalueeseen, sen palveluihin ja toimintakäytänteisiin. Asiantuntijuuteen sisältyy myös syvällistä perehtyneisyyttä alan erityisiin työmenetelmiin. Lastensuojelussa työntekijöiden ammatilliseen toimintaan liittyvät yhteisöllisyys, asiakkaan rinnalla kulkeminen, vuorovaikutteisuus, dialogisuus, erilaisuuden ja toiseuden kohtaami-

nen ja asiakkaan arjessa toimiminen (ks. Ranne 2002). Erityisosaamisen vahvistaminen on yksi ajankohtainen teema myös lastensuojelussa.

Esimerkiksi monilapsisen perheen äidin kuormittava elämäntilanne tulee hahmottaa ja ymmärtää miten perheen arki pyörii. Jos työntekijä olettaa, että asiat hoituvat kuten ”normaaliperheessä” ja syyllistää äitiä, ollaan hakoteillä. Tulee etsiä uusia toimintamalleja, vahvistaa sujuvaa arkea ja vahvistaa äidin ja perheen osallisuutta ja elämönhallintaa. Äidin tulisi voida nähdä itsensä hyvänä äitinä. Hän kaipaa ensisijaisesti konkreettista arjen tukea ja sitä, että arki pyörii.

Yksi erityisosaamisen alue lastensuojelussa ja tämän täydennyskoulutuksen sisällöissä oli arkilähtöinen sosiaalipedagogiikka. Arkilähtöisyyden ymmärrys on perusosaamisen ”päälle” kasvavaa ymmärrystä ja edellyttää vahvaa ammatillista osaamista. Lähestymistavassa painottuu myös asiakkaan osallisuus, minkä vahvistamistarve tuodaan esiin myös Lastensuojelun laatusuosituksissa (Lastensuojelun laatusuositus 2014). Arkilähtöisessä työssä asiakkaita tuetaan osallistumaan ja ymmärtämään muutostarpeita omassa elämässään. Keskeisiä kysymyksiä ovat, millaiset asiat edistävät muutosta, miten asiakkaan oma tahto saadaan heräämään ja miten sitä vahvistetaan. Arkilähtöisessä työorientaatiossa on oleellista nähdä arki sekä laajana kehyskäsitteenä että tapana ymmärtää todellisuutta. Keskeisin lähtökohta on asiakasperheen arjen todellisuus. Kaikilla asiakassuhteen osapuolilla on oma tulkintahorisonttinsa ja tavoitteena on yhteisen tulkintahorisontin löytyminen. Työntekijä pyrkii ymmärtämään asiakasperheen arjen todellisuutta ja auttaa asiakkaita itseään ymmärtämään sitä. Yhteinen todellisuus rakentuu asiakkaan ja työntekijän välisessä vuorovaikutuksessa, dialogissa. Oleellista on, millaisia tulkintoja rakentuu ja miten tulkintojen rakentuminen tapahtuu. Haasteena on, miten kohtaamistilanne ja dialogisuus pystytään luomaan sellaiseksi, että lähtökohdat ovat tasaveroiset. Tähän tarvitaan vahvaa ammatillisuutta ja ymmärtämään pyrkivää, kommunikatiivista työtettä. Työntekijän on uskallettava antautua dialogiin ja lähteä liikkeelle asiakkaiden arjesta. Tulkinnat perheen arjesta voivat olla työn alkaessa ristiriitaisia, vaikka sekä työntekijä että perheen jäsenet kertovat oman tulkintansa sellaisena kuin näkevät arjen. Arkilähtöisen

työorientaation haaste nousee näistä erilaisista tulkinnoista. Vaativana tehtävänä on yrittää ymmärtää perheenjäsenten käyttäytymistä, yrittää tehdä itsensä ymmärretyksi ja lopulta saada myös perhe ymmärtämään omaa arkeaan ja käyttäytymistään. (Hovi-Pulsa 2011.)

Tärkeää on myös yhteisen ymmärryksen muodostuminen siitä, mikä on riittävän hyvää ja toimivaa arkea lapsen kannalta ja mitä vaatimuksia perheen arjelle ja vanhemmuudelle arjessa voidaan asettaa.

Asiakkaan tulee löytää uusia mahdollisuuksia, tavoitteita ja näkökulmia elämälleen omaan arkeensa sopivina. Oleellista on toivon ja uusiin tulevaisuuden mahdollisuuksien ylläpito. Jokaisella tulee olla mahdollisuus nähdä itsensä myös hyvänä. Muutoksen mahdollisuus löytyy siitä, että asiakas ymmärtää ja näkee muutoksen tarpeen ja myös sen mahdollisuuden. Arkilähtöisen työskentelyn päämääränä on kokonaisvaltaiseen muutokseen tähtäävä toiminta, ei yksittäisten taitojen opettelu. (Hovi-Pulsa 2011.)

Arkilähtöisen työorientaation tarkastelua tapahtui täydennyskoulutusprosessissa kahdella eri tasolla. Prosessin aikana Oivan työntekijät määrittivät ensinnä sitä, mitä kuntouttava työote on ja miten se näyttäytyy kunkin työntekijän työssä. Täydennyskoulutus mahdollisti ajan ja tilan antamisen oman ja toisten työn tarkasteluun eri näkökulmista. Yhteinen reflektointi tuki siinä, että eri yksiköt tunnistivat paremmin omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa. Kuntouttavan työotteen arkilähtöinen sisältö konkretisoitui.

Helppo ja mutkaton yhteistyö, lastensuojelutyön työntekijöiden tunteminen on mahdollista – ja tärkeää. Tällaisen tuttuuden ja kommunikoinnin helppouden haluaisin ehdottomasti säilyttää!

Koko lastensuojelun yhteisen viitekehyksen luominen on jatkuva prosessi. Jotain on saavutettukin, keskustelun on kuitenkin jatkuttava.

Arkilähtöinen työorientaatio toimi toiseksi myös täydennyskoulutuksen pedagogisena viitekehyksenä. Kouluttajien tuli riisua omat käsityksensä lastensuojelun arjen työstä. Lähtökohtana oli kuulla, kuvata ja pyrkiä ymmärtämään lastensuojelun työntekijöiden työn arkea.

Keskiöön nousi reflektiivisyyden lisäksi dialogisuus asioiden tarkastelussa, vastavuoroisuus ja yhdessä toimiminen kaikkia osallistaneen. Osallisuus ilmeni täydennyskoulutuksen työskentelyprosessissa työntekijöiden mukanaolona, mahdollisuutena tulla kuulluksi ja mahdollisuutena vaikuttaa koulutusprosessiin. Osallistuminen dialogiin tuotti uutta ymmärrystä omaan tapaan tehdä työtä ja oppimista yhdessä. Työntekijöiden moniammatillisuus nähtiin jo prosessin alussa tärkeänä, ja sen merkitys korostui prosessin edetessä. Kukin Oivan lastensuojelun työyksikkö integroitui entistä selkeämmin osaksi Oivan lastensuojelupalveluita, ja samalla jokainen oli tietoisempi omasta ja muiden työstä arjessa. Kunkin yksikön vahvuudet kirkastuvat itselle ja toisille. Dialogisuuteen liittyi myös yksilöasiantuntijuudesta siirtyminen kollektiivisempaan asiantuntijuuteen. Muutoksen ja kehittämisen mahdollisuus hahmottuu, kun työntekijä ja työyhteisö näkevät kehittämistarpeen ja myös mahdollisuuden muutokseen. Sen pohjalta on mahdollista orientoitua tulevaisuuteen. (Metteri 2007.)

Kohti kuntouttavan työotteen viitekehystä

Kuntouttavan työotteen sisäistäminen ja sen jatkuva pohtiminen edelleen on tärkeää. Mitä se on käytännössä, miten se elää arjen työskentelyssä?

Kuntouttavan työotteen määrittelyssä käytännön ja teorian välisen vuorovaikutus olivat keskiössä. Työotteessa tunnistetaan riskitekijät ja suojelun elementit siten, että siinä korostuvat sosiaalipedagogiselle näkökulmalle tyypillisesti kasvu ja muutoksen mahdollisuus (Ikonen 2014). Jokaisen yksikön näkemys kuntouttavasta työotteesta oli ainutlaatuisen, ja ymmärrystä näkemykselle haettiin vastavuoroisella kuuntelemisella ja yhdessä toimien. Dialogi tuotti yhteisesti jaetun tulkintahorisontin myös sille, mitkä asiat kuntouttavassa työotteessa painottuivat yksiköittäin ja työtehtävittäin. Oli hyvä pysähtyä pohtimaan sitä, onko tarpeen yhdenmukaistaa tai mallintaa kuntouttavaa työotetta yhteen muottiin (vrt. Heino 2008).

Lastensuojelun arkilähtöistä työtä tarkasteltiin motivoinnin, moniammatillisuuden, osallisuuden sekä työmenetelmien näkökulmasta. Rikas työmenetelmäosaaminen mahdollistaa niiden käytön asiakaslähtöisesti. Lisäksi menetelmien käyttö tukee asiakastyöprosessia.

Erilaisten menetelmien ja tekniikoiden käyttö perheiden kanssa työskentelyssä on hyvinkin perusteltua, koska ne tuovat jäsenyyttä ja rakennetta työskentelyyn. Visuaalisten menetelmien avulla saadaan usein emotionaalinen puoli esiin ihmisten kertomuksissa ja kuvauksissa, ne myös sopivalla tavalla ”etäännyttävät” ja helpottavat puhumista, kun on ikään kuin väline välissä ja suojaamassa.

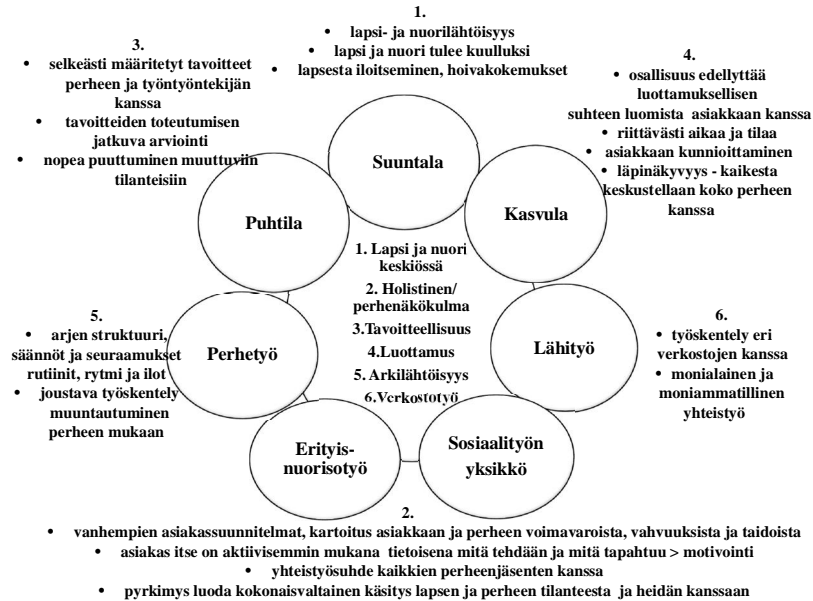
Lasten, nuorten ja perheiden kanssa käytettäviä osallisuutta edistäviä työmenetelmiä käytettiin monipuolisesti kaikissa Oivan lastensuojelun yksiköissä. Perhekuntoutusyksikkö Puhtilassa osallisuutta edistäviä työmenetelmiä olivat esimerkiksi:

- vanhemmuuden palikat aikuisten ryhmässä, hoivaa ja leiki -työskentely, muskari, roolikartat, kortit, elämänjana, tavoitemittari, swot-analyysi, voimauttava valokuvaus, videointi, tehtävät/lomakkeet, päivärytmi ja viikko-ohjelma, toiminnallisuus, mallintaminen
- palautepiirit ja -lomakkeet, päiväkirjatyöskentely, perhekoulun käsikirja
- verkostokokoukset ja perheen tukeminen yhteistyöhön eri tahojen kanssa.

Oivan lastensuojelun työntekijöiden arkilähtöinen työ oli luontevaa ja rikasta. Arkilähtöisiä työmenetelmiä jaettiin toisille täydennyskoulutuksen lähipäivien aikana vaihtotorilla, esimerkiksi perhetyöntekijöiden lasten ja nuorten kanssa toteutettujen voimaannuttavan valokuvauksen projektien esittelyssä.

Varsinaista yhteistä kuntouttavan työtteen viitekehystä ei koulutusprosessin tuloksena syntynyt, mutta sen sijaan hahmottui jaettu käsitys siitä, mitä kuntouttava työote voi olla ja mitä se tällä hetkellä on eri yksiköissä. Oivan lastensuojelun työntekijöitä yhdistäviksi tekijöiksi nousivat lapsi- ja nuorilähtöisyys, kokonaisvaltainen työote ja

perhenäkökulma, tavoitteellisuus, luottamuksellisuus, arkilähtöisyys sekä verkostotyö, joita kuvataan tarkemmin alla olevassa kuviossa 1.

Kuvio 1. Kuntouttavan lastensuojelun työotteen yhteiset elementit Oivan yksiköissä

Oivan lastensuojelun eri yksiköistä nousi esille runsaasti myös kuntouttavan työotteen kuvauksia sen mukaan, kuinka asiakaskunta ja yksikön tekemä lastensuojelutyö painottuivat. Näitä olivat:

- Kohtaava, tukeva ja positiivinen työote: Se on uskomista lapsessa ja nuoressa oleviin vahvuuksiin sekä hyvän ja positiivisten asioiden, onnistumisten vahvistamista, nuoren kohtaamista ja vuorovaikutusta. Se on lasten ja nuorten rinnalla kulkemista, ei puolesta tekemistä, mikä tulee esille työntekijöiden ”hyvänä röyhkeytenä”.
- Joustava ja luova työskentely sekä tehokas palveluohjaus: Edelliset ilmenevät nopeana asiakkaiden tarpeisiin vastaamisena tai tarvittavana palveluohjauksena, joka tarkoittaa käytännössä esimerkiksi vertaistukea, jalkautumista ja toiminnallista työskentelyä. Lisäksi se tarkoittaa asiakkaasta irti

päästämistä ja ohjauspolkujen tuntemista sekä oikean jatkotuen löytämistä asiakkaalle.

- Työparien ja tiimien tuki: Työntekijäparien ja tiimien tukea kuvattiin työparityöskentelyn, reflektiivisen työotteen, työparin kanssa jakamisen sekä työntekijöiden työnkuvien ja työtehtävien mallintamisen käsitteillä. Tuen toteutuminen edellytti henkilökunnan pysyvyyttä ja yhteistä työkulttuuria. Myös mahdollisuus esimiehen tukeen, tiimi- ja parityöhön sekä työnohjaukseen koettiin tärkeiksi.

Täydennyskoulutusprosessin mahdollisuudet, haasteet ja anti

Koulutusprosessiin liittyi monia mahdollisuuksia ja haasteita sekä kysymyksiä, joihin ei aina löytynyt vastauksia. Toistuva kysymys oli, laaditaanko työn tavoitteet systeemistä, hyvinvointisuunnitelmasta vai asiakkaita ja työyhteisöä yhdistävästä arjesta käsin.

Koulutuksen sisällöt oli valittu henkilöstöä kuullen. Tosin oli myös erilaisia tulkintoja siitä, kenen toiveet olivat painottuneet koulutuksen sisällön suunnittelussa. Yksi yhteinen ja puolitoista vuotta kestävä täydennyskoulutusprosessi tarkoitti sitä, että kaikkien työntekijöiden toivottiin sitoutuvan koulutusprosessiin. Arjen hektisyys näkyi paikoin työntekijöiden poissaoloina tai osittaisena osallistumisena lähipäiviin. Täydennyskoulutuksen toteuttaminen lastensuojelun työntekijöille yhteisesti herätti myös muutosvastarintaa ja palautteet täydennyskoulutuksesta vaihtelivat. Esimerkiksi sosiaalityöntekijöiltä tuli seuraavanlaista palautetta:

- oli koulutukseen liittyviä odotuksia ja toiveita paljon – tuli sekä pettymyksiä että erittäin myönteisiä yllätyksiä
- oli erilaisia ja ristikkäisiä odotuksia, erilaiset tulokulmat ja erilainen motivaatio
- poissaolot ja työntekijöiden vaihtuvuus haittasivat koulutuksen kokonaisprosessia.

Toteutuksessa huomioitiin mahdollisuudet yhteiseen keskusteluun sekä teorian ja käytännön linkittäminen vahvasti toisiinsa. Toisten kokemuksia ja uutta tutkimustietoa arvostettiin, mutta kokemuksellisen ja teoreettisen ymmärryksen kohtaaminen arjen hektisessä työssä ei ollut helppoa lastensuojelussa pitkään työtä tehneille. Osa työntekijöistä puolestaan koki, että tällainen työskentelyprosessi auttaa kokonaisuuden jäsentämisessä ja helpottaa yhteistyötä. Oma työtehtävä kirkastui osana laajempaa kokonaisuutta. Lisäarvoa koulutusprosessiin olisi tuonut se, että täydennyskoulutus olisi kytketty vielä vahvemmin osaksi lastensuojelun muuta kehittämistyötä. Kahden eri koulutusryhmän yhteinen päätöstilaisuus olisi voinut vahvistaa koko prosessin merkitystä.

Moniammatillisuus ja sen haasteet olivat läsnä koulutuspäivissä. Osallistujien koulutustaso vaihteli korkeakoulututkinnosta toisen asteen tutkintoon. Lisäksi monilla työntekijöillä oli erityisosaamisalueita. Osa työntekijöistä kaipasi teoreettista ja syvällistä tietoa, osa kaipasi konkreettista asioiden tarkastelua. Erityisesti sosiaalityöntekijöiden tiimissä tapahtuneet työntekijävaihdokset herättivät aika ajoin keskustelua siitä, tunnetaanko vai eikö tunneta toisiamme. Viisikon työntekijöiden keskuudessa toisten työntekijöiden tunteminen oli vahvempaa, ja se vahvistui koulutusprosessin aikana. Yhteistyön jatkumista ja tuttuuden tunteen pysymistä koko lastensuojelun henkilöstön keskuudessa jatkossakin pidetään tärkeänä.

Työskentelytavat lähipäivien aikana jakoivat osallistujien näkemyksiä. Lukuisia kertoja pohdittiin, onko ryhmätöiden tekeminen tarkoituksenmukaisempaa oman tiimin kanssa vai sekaryhmässä. Esi- miestehtävissä toimivat joutuivat toistuvasti pohtimaan, mihin ryhmään he menevät. Välillä pohditutti, tarvitaanko lisää asiantuntijaluentoja ja syventämistä ulkopuolisen johdolla vai voiko syventäminen tapahtua oman väen kesken. Entä mitä syventäminen on, jos ei ehditä tai haluta lukea aihealueisiin liittyviä artikkeleita tai tehdä välitehtäviä. Välitehtävien tekemisestä koettiin eriarvoisuutta, koska osa työntekijöistä pystyi tekemään niitä yhdessä toisten kanssa, osa ei. Välitehtävien tekeminen ja kirjallisuuteen perehtyminen omalla ajalla jakoi mielipiteitä.

Vaihtotoreilla työntekijät esittelivät omia toiminnallisia menetelmiään arkilähtöisestä työstä. Vaihtotorit olivat ideana hieno, ja niitä toivottiin enemmänkin. Kriisit ja traumat sekä vakauttaminen olivat teemoja, joita valtaosa osallistujista piti merkityksellisenä. Näiden teemojen syventäminen kirkastui osaamistarpeeksi, johon Viisikossa jatkossa panostetaan.

Teemme juuri sellaista työtä mitä pitääkin: vakautamme ja elämme yhdessä asiakkaiden kanssa arkea eteenpäin.

Koulutusprosessin aikana ja sen jälkeen työntekijät ovat tulleet entistä tietoisemmiksi siitä, mikä heidän työssään on olennaisinta. Oman työn jäsentäminen teoreettisia käsitteitä hyödyntäen on vahvistunut. Reflektiivisyys ja omien kokemusten jakaminen ovat lisääntyneet. Oman osaamisen vahvistamisen tarpeet ovat selkiintyneet. Koulutuksen aikana esiin tulleita ongelmakohtia on työstetty omissa kehittämispäivissä. Työskentelytapoihin on tullut muutoksia.

Meillä on yhteinen näky siitä, mitä olemme tekemässä ja mihin suuntaan menossa.

Käytänteet, joissa luodaan yhteistä näkemystä työstä ja sen kehittämisestä tulisi säilyttää, minkään ”kiireen” alle ei saisi niiden antaa hautautua.

Pieni runo motivoinnista:

Ihmisen kohtaaminen kokonaisuutena on se juttu.
Muutoksen tarve on työntekijöille näky tuttu.
Kenenkään käskystä ei oikeaa muutosta aikaan saada voi.
Mieliksi esitetään mut taustalla jokin kaiken torpedoi.
Historiaan ja menneisiin on tarpeellista sukeltaa,
sitä kautta toiminnan syistä voi jotain oivaltaa.
Vaikeiden asioiden läpikäyminen
ja totuutta silmiin katsominen
on käytävä läpi sen
joka haluaa aidon muutoksen.
Kiire on todellisten keskustelujen pahin vihollinen.
Kun haluamme laatua, me kesytämme sen. (Litsilä 2014.)

Peruspalvelukeskus Oivan lastensuojelun koko henkilökunnalle suunnattu täydennyskoulutus oli rohkea ja arvokas panostus yhteisen työorientaation jäsentämiseksi. Jatkuva ja moniammatillinen dialogi vahvisti keskinäistä tuntemista, jonka pohjalta kuntouttavan työtteen majakanvalot siintävät yhteisessä horisontissa.

Lähteet

- Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Stakesin työpapereita 9/2008. Helsinki: Stakes. Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75318/T9-2008-VERKKO.pdf?sequence=1> (haettu 10.5.2015).
- Hovi-Pulsa, R. 2011. Arkilähtöinen perhetyö. Strukturoitua avoimuutta. Licensiaatintutkimus. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120001/urn_nbn_fi_uef-20120001.pdf (haettu 15.5.2015).
- Ikonen, E. 2014. Iso-Britannian tuore, innokas ja kehittyvä sosiaalipedagoginen traditio. Sosiaalipedagogisen orientaation mahdollisuudet lastensuojelun sijaishuollossa. *Spiikki* 2014: 4, 8–9.
- Lastensuojelun laatusuositus 2014. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu- ja 2014:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: https://www.thl.fi/documents/647345/0/STM_2014_4_lastensuoj_laatusuos_web.pdf/0404c082-4917-471a-8293-5606b41536a7 (haettu 12.5.2015).
- Litsilä, R. 2014. Pieni runo motivoinnista. Julkaisematon lähde.
- Metteri, A. 2007. Dialogisuus. Teoksessa M. Satka, I. Julkunen, T. Meltti & L. Yliruka (toim.) Käytännönopetuksen aakkoset – Praktiklärans ABC. Helsinki: Helsingin yliopisto, Yhteiskuntapoliittisen laitoksen tutkimuksia 2/2007, 36–40.
- Ranne, K. 2002. Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. Sosiaalipedagogiikka suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastattelujen sekä dokumenttien valossa. Turku: Turun yliopisto.